

הגילוי האלקי של הגה"ק בעל "מעשה רוקח"

משה רבינו אמר בספר דברים תתקנ"ה פסוקים כדי לבקוע תתקנ"ה רקיעים שבין הקב"ה לישראל

וכן כאן מורה גם כן הלשון 'אלה הדברים אשר דיבר משה', שזה הוא הכח בדברי משנה תורה, שמי שקורא בהם הוא כשומע עתה מפי משה, והן הן 'אלה הדברים' אשר משה דובר עתה בפי הקורא, ודברי משה הם 'זה הדבר אשר צוה ה' כנ"ל, וכתוב (ישעיה נה-י) כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם, רק נכנס ללב ופועל בטח, וזה מעלת דברי התוכחה של משנה תורה, דכתיב 'אלה הדברים', שהקורא בהם שומע עתה אלה הדברים אשר דובר משה עתה בפי הקורא".

לפי זה יש לומר כי מטעם זה דקדק הכתוב לומר: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל", ללמדנו כי "אלה הדברים" - תוכחות אלו שאמרם משה רבינו מפי הגבורה כששכינה מדברת מתוך גרונו, דיבר משה "אל כל ישראל" - בכל הדורות, כדברי רבי צדוק הכהן: "שזה הוא הכח בדברי משנה תורה, שמי שקורא בהם הוא כשומע עתה מפי משה". אלא שעדיין הניחו לנו מקום לבאר ביתר הרחבה, מה ראה היהודי הקדוש על ככה ללמוד בכל יום כמה פסוקים מספר משנה תורה.

עליית התפלות תתקנ"ה רקיעים

ונראה לברר מקחו של צדיק היהודי הקדוש, על פי מה שכתב ב"מעשה רוקח" (פרשת ואתחנן) דבר נפלא מאד, לפרש מקרא שכתוב בפרשת האזינו (דברים לב-לט): "ראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". ובהשקפה ראשונה קשה להבין אומרו: "ראו עתה כי אני הוא", על איזה "עתה" מדבר הקב"ה שיכולים לראות מה שלא ראו מקודם.

וביאר הענין על פי המבואר במדרש (דבר יא-ח): "בשעה שהגיעו ימי משה ליפטר מן העולם, אמר לו הקב"ה (דברים לא-יד) הן קרבו ימך, אמר לפניו רבונו של עולם אחר כל היגיעה הזו אתה אומר לי הן קרבו ימך, (תהלים קיח-יז)

ידוע ומפורסם הפתגם בספרים הקדושים ומקורו ב"מגן אברהם" (או"ח סימן שז ס"ק טז): "ואני אומר מנהג ישראל תורה הוא". לכן כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים יש לומר טעם חדש על מנהג קדוש זה שתיקן עזרא הסופר, להתחיל הקריאה בספר דברים דוקא בשבת שלפני תשעה באב.

היהודי הקדוש למד כל יום כמה פסוקים בספר דברים

פתח דברינו יאיר לפרש הפסוק הראשון בפרשתנו (דברים א-א): "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל" וגו'. וצריך ביאור מה שדקדק הכתוב לומר שדיבר משה: "אל כל ישראל", שהרי ברור שדיבר אל כל ישראל, וכמו שמצינו בכל מקום שנאמר: "דבר אל בני ישראל", ולא נאמר: "דבר אל כל בני ישראל".

ונראה ליישב על פי מה שמצינו דבר פלא ב"פרי צדיק" להגה"ק רבי צדוק הכהן ז"ע (פרשתנו אות א), שכתב לפרש דקדוק הלשון: "אלה הדברים", וזה לשון קדשו:

"על פי מה שאומרים בשם היהודי הקדוש [רבי יעקב יצחק מפשיסחא] זצ"ל, שלמד בכל יום איזה פסוקים מספר משנה תורה, כי אמר שהוא לו לספר מוסר, ומה זה דוקא ספר דברים הלא יש כמה ספרי מוסר. אך על פי מה שכתב התניא (הקדמה לספר לקוטי אמרים) ההבדל בין תוכחות שלומדים מתוך הספרים ובין מה ששומעים מפי מוכיח חי, שבשעת הדיבור יוצא מהלב ועל ידי זה נכנס ללב.

ולשון 'אלה הדברים' הוא כמו לשון 'זה הדבר', רק שם בלשון יחיד וכאן בלשון רבים. ואמרנו על מה שאיתא בספרי (פרשת מטות) מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר, היינו שבשעת שאמר משה רבינו ע"ה זאת, היה זה הדבר אז היוצא מפי הקב"ה שהיה שכינה מדברת מתוך גרונו, ולא כנבואת שאר הנביאים שנאמר בלשון 'כה אמר ה', שמספר מה שאמר השם יתברך.

שבת קודש הבא עלינו לטובה שלפני תשעה באב נקרא "שבת חזון", על שם שמפטירים בו בדברי הנביא שהתנבא על חורבן בית המקדש (ישעיה א-א): "חזון ישעיה בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים". וקוראים בו תמיד בכל שנה אפילו בשנה מעוברת פרשת דברים. המקור לכך הוא בטור ושלחן ערוך (או"ח סימן תכח סעיף ד): "תשעה באב קודם ואתחנן". נמצא לפי זה כי הקריאה בפרשת דברים חלה תמיד בשבת שלפני תשעה באב.

כבר כתבנו במאמר הקודם כי סדר קריאת הפרשיות בשבתות השנה איננה במקרה, אלא הכל מסודר בסדר יפה בכוונה תחילה במעגל השנה לפי תקנת עזרא הסופר, כמו ששינו בגמרא (מגילה לא): "תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל, שיהו קורין קללות שבתורת כהנים [בפרשת בחוקותי] קודם עצרת [לפני חג השבועות], ושבת משנה תורה [בפרשת כי תבא] קודם ראש השנה... כדי שתכלה השנה וקללותיה".

לפי זה ראוי להתבונן מה ראה עזרא הסופר על ככה, לתקן שיהיו קוראים פרשת דברים בשבת שלפני תשעה באב. והנה מצינו ביאור על כך בדברי ה"לבוש" (או"ח שם): "כדי שיקראו פרשת דברים שמתחלת תוכחותיו של משה קודם ט' באב, כדי להפטיר בה בחזון שהיא תוכחת על חורבן".

ביאור דבריו כי מאחר שאנו רוצים להפטיר בשבת שלפני תשעה באב בתוכחת ישעיה הנביא על החורבן: "חזון ישעיה בן אמוץ", לכן סידרו לקרוא אז פרשת דברים שזכרה בה התוכחה של משה רבינו (דברים א יב): "איכה אשא לבדי", כדי להסמיק בכך את שתי התוכחות - תוכחת משה לישראל לפני פטירתו, ותוכחת ישעיה הנביא לישראל על חורבן בית המקדש.

רבי צדוק הכהן זי"ע: "אומרים בשם היהודי הקדוש זצ"ל, שלמד בכל יום איזה פסוקים מספר משנה תורה"

רבי אברהם גלאנטי: מתוך תתקנ"ה רקיעים יש למלאך מט"ט רשות להעלות תפלות ישראל רק בתת"ק רקיעים

בנ"ה רקיעים עליונים אין לשום מלאך רשות לעלות, אלא כל תפלות ישראל עולות שם לבד לעמוד לפני ה'

בשעת החורבן נשאר התפלות ברקיע התת"ק עם מלאך מט"ט, וירד אליו הקב"ה ובכה עמו על החורבן

וכן האות ה' אין לה זוג, ו"צ הרי ק', כ"פ הרי ק', ל"ע הרי ק', מ"ס הרי ק', נמצא נ' לעצמה. אמר הקב"ה כשם ששני אותיות הללו [הן], אינן יכולין להזדווג עם כל האותיות אלא לעצמן, כך ישראל אינן יכולין להיבדק עם כל העובדי כוכבים ומזלות הקדמונים אלא לעצמן מפורשים".

מעשה יש לומר כי מטעם זה בחר הקב"ה במספר של נ"ה רקיעים, שבהם אין רשות לשום מלאך להיכנס כי אם תפלתן של ישראל, ללמדנו שהקב"ה מתייחד עם ישראל לבדם בנ"ה רקיעים, כנגד אותיות ה"ן שאין להן בת זוג, בזכות שאינם מתחברים עם הגוים כי אם עם הקב"ה יחידו של עולם.

תתקנ"ה רקיעים בבחינת מסך המבדיל

רחש לבי דבר טוב לבאר מה ראה משה רבינו על ככה, לבקוע תתקנ"ה רקיעים לפני פטירתו בתתקנ"ה פסוקים שאמר בספר דברים, בהקדם לבאר מה שכתב בספר "מסילות חכמה" לרבי מאיר פאפירש (הקדמה כלל יא), כי ד' היסודות א"ש רוח מ"ים עפ"ר בגימטריא תתקנ"ה, וגם ארבעת המלאכים הממונים על ד' יסודות הללו [כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת פנחס רכז):] מיכאל גבריאל נוריא"ל רפאל בגימטריא תתקנ"ה כנגד תתקנ"ה רקיעים:

"ולכן היות ד' מלאכים אלו ממונים על ד' יסודות, מים אש רוח עפר, ושריהם מיכאל גבריאל נוריא"ל רפאל, ולכן תראה דחושבנא דדין כחושבנא דדין, ועולין מספר תתקנ"ה. וז"ס הן לה' אלהיך השמים, כי מסוד זו חשבו המקובלים בסוד מנצפ"כ לת"ר מאות, ואמרו שיש תתקנ"ה רקיעים, ולדרכינו יתכן עוד הוראה על ד' מלאכים הנ"ל".

ובהשקפה ראשונה נראה הדבר כחידה סתומה, מה ענין ד' היסודות א"ש רוח מ"ים עפ"ר שכל אדם כלול מהם, וכן ד' המלאכים הממונים

דברים שיש בכל הספר בדיוק תתקנ"ה פסוקים [כמו שנדפס בכל החומשים בסוף פרשת וזאת הברכה], כי בכל פסוק שאמר בספר דברים נתכוון לבקוע בו רקיע אחד, ולכן אמר בדיוק תתקנ"ה פסוקים כדי לבקוע את כל תתקנ"ה הרקיעים, למען יראו כל ישראל שה' אלקי ישראל אחד ואין זולתו, ומטעם זה מצינו בספר דברים הרבה אזהרות על עבודה זרה.

והנה כאשר נתבונן נראה שעד אותו פסוק: **"ראו עתה כי אני אני הוא"** וגו', ישנם בדיוק תת"ק פסוקים כנגד תת"ק רקיעים, ומאותו פסוק ואילך עד גמר התורה יש נ"ה פסוקים כנגד נ"ה רקיעים עליונים, וידוע כי מלאך מט"ט נקרא לפעמים בתואר אלקים. הנה כי כן זהו פירוש הפסוק: **"ראו עתה"** - בפסוק זה שהוא הראשון מכל נ"ה רקיעים העליונים, **"כי אני אני הוא"** לבד ברקיעים אלו, **"ואין אלקים עמדי"**, אפילו מלאך מט"ט שנקרא אלקים אין לו רשות להיות עמדי ברקיעים הללו עכדה"ק.

יומתק לבאר בזה מנהג ישראל תורה, לקרוא או לומר כל ספר דברים לבלי הושענא רבה, ומקור הדבר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (דרושי חג הסוכות דף קג טור ד' ד"ה מנהג): **"הנה בחצי הלילה הא' תקרא ספר ואלה הדברים כולו עד סוף פרשת וזאת הברכה"**. לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שהושענא רבה הוא גמר החתימה, לכן קוראים כל ספר דברים כדי לבקוע כל תתקנ"ה הרקיעים, שתעלה תפלתנו לה' בלי שום מניעות.

ונראה לתת טעם לשבח על מה שבחר הקב"ה דוקא במספר של נ"ה רקיעים, שאין רשות לשום מלאך אפילו מלאך מט"ט ללכת בהם, על פי מה שדרשו במדרש (שמו"ר טו-ז ד"ה החדש הזה לכם) מקרא שכתוב (במדבר כג-ט):

"הן עם לבדד ישכון, מהו הן, כל האותיות מזדווגין חוץ מב' אותיות הללו, כיצד א"ט הרי י', ב"ח הרי י', ג"ז הרי י', ד"ו הרי י', נמצא ה' לעצמה,

לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה, אמר לו אי אתה יכול כי זה כל האדם, אמר משה, רבנו של עולם דבר אחד אני מבקש ממך לפני מותי, שאכנס ויבקעו כל השערים שבשמים ותהומות ויראו שאין זולתך".

וצריך ביאור איפה מצינו רמז בתורה, שהקב"ה נענה לבקשתו של משה לבקוע כל שערי שמים. אומר על כך ה"מעשה רוקח" בלשון קדשו: **"והקרה ה' לפני דבר נפלא בזה"**, ותוכן דבריו על פי מה שכתב ב"קול בוכים" למקובל האלקי רבי אברהם גלאנטי (איכה ב-כא) בשם המקובלים הראשונים, שישנם תתקנ"ה רקיעים כמספר השמי"ם, כאשר נחשוב את האות ם' סתומה לשש מאות.

[גימטריא זו היא לפי סדר מיוחד באותיות האל"ף ב"ת, כאשר מסדרים ה' אותיות הסופיות ך' ם' ן' ף' ץ' אחרי האות ת', ומאחר שהאות ת' בגימטריא ארבע מאות, הרי האות ך' היא חמש מאות, האות ם' שש מאות, האות ן' שבע מאות, האות ף' שמונה מאות, והאות ץ' תשע מאות, ולפי זה תיבת השמי"ם עולה בגימטריא תתקנ"ה].

והנה המלאך מט"ט מעלה את כל תפלות ישראל דרך תתקנ"ה רקיעים הללו, אולם אין לו רשות לעלות עם התפלות רק תת"ק רקיעים, אבל בתוך נ"ה רקיעים העליונים אינו יכול להיכנס, אלא התפלות עולות משם לבדן בלי שום מלאך עד לפני הקב"ה, ועל זה נאמר (דברים י-ד): **"הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה"**. כלומר מתוך כל תתקנ"ה רקיעים כמספר השמי"ם [עם ם' סתומה], ה"ן רקיעים הם רק לה' אלקיך כי אין רשות לשום מלאך ושרף לעלות שם. עד כאן דברי הגלאנטי.

תתקנ"ה פסוקים כנגד תתקנ"ה רקיעים

מוסיף על כך ה"מעשה רוקח" מה שמצינו בגמרא (חגיגה טו.), כי כשנכנס אלישע בן אבויה בפרדס קיצץ בנטיעות לומר שיש שתי רשויות, משום שראה את המלאך מט"ט שניתנה לו רשות לשבת ולכתוב זכויותיהם של ישראל, אמר שמא חס ושלום יש שתי רשויות. נמצא לפי זה כי בתת"ק רקיעים שיש למלאך מט"ט רשות ללכת, יש חשש שמא יטעה אדם ח"ו בשתי רשויות, אבל בנ"ה רקיעים עליונים שאין לו רשות לעלות, משם מתגלה אחדות ה' בבחינת: **"הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים"**.

לפי זה הוא מחדש גילוי נפלא אשר לא שזפתו עין, כי מטעם זה אמר משה רבינו ספר

אולם אחרי אשר בעוונותינו הרבים חרב בית המקדש ונסתלקה שכינה מיישראל, שוב חזרו תתקנ"ה הרקיעים להפריד בינינו ובין הקב"ה, ומאז צריך המלאך מט"ט להעלות את תפלתם של ישראל תת"ק רקיעים, ומשם הן עולות לבד נ"ה רקיעים.

ונראה להביא סימוכין ברורים לכך ממה שכתב המקובל האלקי רבי אברהם גלאנטי הנ"ל ב"קול בוכים" (איכה ד-ד): "וכמו שאירע בזמן החורבן שנתקבצו פמליא של מעלה, אמרו מי יעלה לנו תתקנ"ה רקיעים לבטל הגזירה, אמר מט"ט אני אעלה, ועלה עד תת"ק רקיעים ונתן קולו בבכייה, וירד הקב"ה משמי מרום ובכה עמו".

לפי האמור הביאור בזה, כי אחרי החורבן שחזרו תתקנ"ה רקיעים להפריד בינינו לבין הקב"ה, נתקבצו הפמליא של מעלה לחפש מי יכול לעלות עם כל התפלות דרך כל הרקיעים כדי לבטל את החורבן, עד שבא מלאך מט"ט וגילה שיש בכוחו להעלות התפלות תת"ק רקיעים, ומשם הן עולות מעצמן נ"ה רקיעים עד לפני ה'.

אולם מאחר שכבר נגזרה גזירה על החורבן, נשארו התפלות ברקיע התת"ק ולא עלו משם לבד בנ"ה הרקיעים, ועל זה נאמר (איכה ג-מד): "סכותה בענן לך מעבור תפלה". לכן ירד הקב"ה כביכול ממקומו משמי מרום עד לרקיע התת"ק, ובכה יחד עם המלאך מט"ט על שאינו יכול לקבל את תפלתם של ישראל לבטל את החורבן.

אדם כלול מד' יסודות:

אש רוח מים עפר

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי רבי מאיר פאפירש, כי ד' היסודות א"ש רוח מים עפר עולים בגימטריא תתקנ"ה כמספר הרקיעים, על פי מה שכתב רבינו חיים וויטאל זי"ע ב"שערי קדושה" (חלק א שער א) בשם רבו האריז"ל, כי כשברא הקב"ה את אדם הראשון היה כלול מחלק הטוב של ד' היסודות: אש, רוח, מים, עפר, המכוונים כנגד ד' אותיות השם הוי"ה.

והנה אם לא היה חוטא באכילת עץ הדעת, היו גופו ונפשו שלמים בתיקון ד' היסודות והיה חי לעולם, אבל אחרי שחטא בעץ הדעת נתערבו הטוב והרע בד' יסודותיו, ומאז נגזרה עליו מיתה מחמת התפרדות היסודות זה מזה. והנה מעט מלשון קדשו:

"ודע כי אחר שחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת טוב ורע, חוברו נפשו וגופו גם הם כל אחד מטוב ורע, וזו היא ענין זוהמת הנחש שהטיל בחוה ובאדם, ועל ידי הרע והזוהמא שהטיל בהם

ביאור דברי רבי מאיר פאפירש כי ד' יסודות

א"ש רוח מים עפר עולים בגימטריא תתקנ"ה רקיעים

בבית המקדש שנתקיים בו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", לא היה שום מסך המבדיל בין הקב"ה לישראל

משה רבינו ידע שעתיד בית המקדש להיחרב,

לכן אמר ספר דברים כדי לבקוע את כל תתקנ"ה הרקיעים

עזרא הסופר תיקן לפתוח בקריאת ספר דברים לפני תשעה באב,

כדי לבקוע את כל המחיצות שנוצרו בחורבן

פירוש: "ויעבוד חנוך כאמת את ה', והנה איננו עם דיירי הארץ, כי נסתלק ועלה לרקיע במאמרו של ה', ויקרא שמו מיטטרון הסופר הגדול". וכן כתבו התוספות (חולין ס. ד"ה פסוק) בשם הפייטן (שחרית לשמחת תורה על קדוש קדוש ה' צבאות): "תקיף מיטטרון שר, הנהפך לאש מבשר".

והנה מבואר ב"שער הגלגולים" לרבינו האריז"ל (הקדמה לא), כי חנוך שהוא מלאך מט"ט הוא גלגולו של אדם הראשון, ומקור הדבר בתיקוני זוהר (תיקון ע קלז). שדרש הפסוק (בראשית ה-א): "זה ספר תולדות אדם, דא ספרא דחנוך נער, דעליה אתמר ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים, ואמאי קארי ליה תולדות אדם, אלא הכא רזא דגלגולא, תולדות אדם אתקרי דמניה נפק ואיהו הוה תולדה דיליה".

מעתה יש לומר כי היות שכל המסכים של תתקנ"ה הרקיעים נתגלו רק בעקבות חטא אדם הראשון, כי לפני החטא היתה השכינה בתחתונים בלי מסך המבדיל, לכן בחר הקב"ה דוקא במלאך מט"ט שהוא חנוך גלגולו של אדם הראשון, שיתקן פגם זה על ידי שיעלה כל תפלות ישראל דרך תתקנ"ה הרקיעים.

בבית המקדש נתבטלו כל המסכים

והנה כאשר בנה משה רבינו את המשכן, כדי לקיים בזה מצות ה' (שמות כה-ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", נתבטלו כל תתקנ"ה הרקיעים המבדילים בינינו לבין הקב"ה, שהרי הקב"ה ירד והשרה שכינתו בבית המקדש בתוך ישראל, ולא היה צריך שום אמצעי להעלות התפלות דרך תתקנ"ה רקיעים, אלא כל התפלות התקבלו לפני הקב"ה שהשרה שכינתו בבית המקדש, ומטעם זה נקרא בית המקדש "בית תפלה", כמו שכתוב (ישעיה נז-ז): "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי".

על ד' היסודות מיכאל גבריאל נוריא"ל רפא"ל, שעולים בגימטריא תתקנ"ה כמספר הרקיעים. ונראה לבאר הענין בזה בדחילו ורחימו, כי כאשר נתבונן נשכיל להבין שכל הרקיעים הללו הם בבחינת מסך המבדיל בינינו לבין הקב"ה.

אולם ראוי לדעת כי כל המסכים הללו נתגלו רק אחרי שחטא אדם הראשון בעץ הדעת, כי לפני שחטא לא היה שום מסך המבדיל בינו לבין קונו, שהרי הקב"ה היה עמו יחד עמו בגן עדן, כמבואר במדרש (ב"ר יט-ז) על הפסוק (בראשית ג-ח): "וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום, מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך, מקפץ ועולה, עיקר שכינה בתחתונים היתה, כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון". וכך נמשך הפגם מדור לדור עד שנסתלקה השכינה מכל הרקיעים, [ומה שחושב שם המדרש רק ז' רקיעים, הכוונה בזה כי ז' רקיעים הללו מתחלקים לתתקנ"ה].

מלאך מט"ט הוא חנוך גלגולו של אדם הראשון

חשבתי דרכי לבאר בזה מדוע בחר הקב"ה דוקא במלאך מט"ט להעלות תפלות ישראל דרך תתקנ"ה רקיעים, כי הן אמת שאינו מעלה את התפלות רק תת"ק רקיעים, אולם הרי בכח העלאה זו ממשיכות התפלות לעלות גם דרך נ"ה רקיעים, וצריך ביאור מדוע זכה דוקא מלאך מט"ט לתפקיד קדוש זה.

לפי האמור יש לומר הביאור בזה, על פי הידוע כי מלאך מט"ט הוא חנוך בן ירד שעלה חי לשמים ונעשה מלאך מט"ט, כמו שכתוב (בראשית ה-כד): "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים". ומפרש בתרגום יונתן: "ופלח חנוך בקושטא קדם ה' והא ליתוהי עם דיירי ארעא, ארום אתנגיד וסליק לרקיעא במימר קדם ה' וקרא שמייה מיטטרון ספרא רבא".

הרי לנו דברים ברורים שכבר גילה הקב"ה למשה, שאינו יכול להיכנס לארץ ישראל לבנות את בית המקדש, כי צריך להחריב את בית המקדש כדי להציל את ישראל מכליה. הנה כי כן כאשר הבין הרעיה מהימנא משה רבינו שעתידי בית המקדש להיחרב, ואז הרי יחזרו תתקנ"ה הרקיעים להיות בבחינת מסך המבדיל.

לכן התפלל לפני הקב"ה כמבואר במדרש הנ"ל: אמר משה, רבונו של עולם דבר אחד אני מבקש ממך לפני מותי, שאכנס ויבקעו כל השערים שבשמים ותהומות ויראו שאין זולתך". ונענה הקב"ה לבקשתו שזכה להשיג את ספר דברים שיש בו תתקנ"ה פסוקים, אשר בהם אפשר לבקוע את כל המסכים של תתקנ"ה הרקיעים, ועל ידי שאמר ספר דברים לכל ישראל סלל להם את הדרך בכל הדורות, שיוכלו להתגבר ולבטל את כל המסכים ולהתדבק בה' אלקי ישראל.

מעתה יאירו עינינו להבין המנהג הקדוש של היהודי הקדוש ללמוד כל יום כמה פסוקים מספר דברים, כי בכך יש סגולה נפלאה לבטל גם בגלות את כל המסכים המבדילים בינינו לבין הקב"ה, אשר כאמור על כך נאמר: "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל", ללמדנו שסגולה נפלאה זו לבקוע את כל המסכים ניתנה לכל ישראל בכל הדורות.

כיון שבאנו לידי כך ירווח לבנו להבין הטעם שתקין עזרא הסופר, לפתוח תמיד בכל שנה ושנה את הקריאה בספר דברים דוקא בשבת חזון לפני תשעה באב, כי היות שהחורבן גרם שיתגלו תתקנ"ה המסכים של הרקיעים המפרידים בינינו לבין אבינו שבשמים, על כן דבר בעתו מה טוב לפתוח בקריאה בספר דברים לבקוע את כל המסכים הללו, כדי שנוכל גם בגלות להתקרב אל ה' בלי שום מסך המבדיל.

זאת ועוד שעל ידי קריאה זו אנו עושים הכנה לגאולה השלימה אשר אז יתגלה הקב"ה בלי שום מסך המבדיל, כמו שכתוב (ישעיה ל-כ): "ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריק". ופירש רש"י: "ולא יכנף, לא יתכסה ממך בכנף בגדיו, כלומר לא יסתיר ממך פניו. מוריק, הקב"ה המלמדך להועיל". וכן כתוב (שם נב-ח): "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון". במהרה בימינו אמן.

נפלא לצרף בזה מה שכתב המקובל האלוקי הרה"ק מהרי"א מקמארנא זי"ע ב"נתיב מצוותיך" (נתיב היחוד שביל ד אות ב):

"ושם הנורא הוי"ה שורה על האדם שמקדש ארבע יסודות שלו, כמבואר בזהוה ובשער הקדושה, ולכן מספר הפסוק (דברים ד-ד) ואת"ם הדבקים"ם בהוי"ה אלהיכ"ם חיי"ם כלכ"ם היו"ם, מספר השוה א"ש ר"ח מי"ם עפ"ר עם שם הקדוש הוי"ה, [כי] כשאדם זוכה לזכך מדותיו באמת, שורה עליו שם הקדוש עם ארבעה מלאכים מיכאל גבריאל נוריא"ל רפאל"ל, [שהוא] מספר הפסוק, ואי אפשר לאדם להיות דבוק באלוקיו באמת אם לא בזיוכך מדותיו, לסבול כל הרעות ולקבלם באהבה ובשמחה".

משה רבינו סלל את הדרך לכל הגלויות

בדרך המלך נלך לבאר בזה, מה שבחר משה רבינו לומר ספר דברים שיש בו תתקנ"ה פסוקים לפני פטירתו, כדי לבקוע בהם תתקנ"ה רקיעים של מעלה, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן כ) כי משה רצה להיכנס לארץ ישראל כדי לבנות את בית המקדש, והשיב לו הקב"ה שאינו יכול לבנות בית המקדש, והטעם לכך הוא כמו ששינוי בגמרא (סוטה ט):

"דרש רבי חנינא בר פפא, מאי דכתיב (תהלים לג-א) רננו צדיקים בה' לישירים נאוה תהלה, אל תקרי נאוה תהלה אלא נוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב (איכה ב-ט) טבעו בארץ שעריה, משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגזז אהל מועד קרשיו קרסו ובריחיו ועמודיו ואדניו".

נמצא לפי זה כי אם היה משה רבינו בונה את בית המקדש לא היו האויבים יכולים להחריב בית המקדש. והנה ידוע מה שמבואר במדרש (איכ"ר ד-ד) כי בחורבן בית המקדש שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא על ישראל. וזהו שהשיב הקב"ה למשה (דברים ג-כו): "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". כלומר המדרגה שלך היא גבוהה מאד ואי אפשר לשונאים לשלוט במעשה ידיך, לכן לא תוכל לעבור את הירדן הזה לבנות בית המקדש, כדי שלא יצטרך הקב"ה לשפוך חמתו ח"ו על ישראל עכדה"ק.

גרמו להם חלאים ונגעים ומיתה לנפשם ולגופם, וזהו שכתוב (בראשית ב-ז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות - מיתת הנפש ומיתת הגוף".

על פי האמור הוא ממשיך לבאר (שם שער ב), איך כל המדות שבאדם שורשן מד' יסודותיו, המדות הרעות מחלק הרע שבד' יסודותיו, והמדות הטובות מחלק הטוב שבהם, כמו שהוא מפרט והולך בלשון קדשו:

"דע כי כל המדות הרעות מושרשות בארבע מדרגות נפש היסודית מצד הרע והקליפה אשר בה, ולכן כל המדות הרעות נחלקות לארבעה מינים וזה פרטם:

יסוד האש, ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח... ובכללה הכעס... יסוד הרוח, ממנו נמשך דיבור הנקרא שיחה בטילה... יסוד המים, ממנו תאווה התענוגים, כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג... יסוד העפר, ממנו מדת העצבות בכל פרטיו. ותולדתה אחת, והוא העצלות לקיים התורה והמצוות...

והפכם הם ארבע מדות טובות, נמשכות מארבעה יסודות הטוב שבנפש היסודית, והם הענוה שהיא תכלית השפלות... [תיקון יסוד האש שממנו הגאווה]. והשתיקה כאלם לא יפתח פיו לבד בעסק תורה ומצוות... [תיקון יסוד הרוח שממנו הדיבור]. והמייאוס בכל תענוגי הגוף ומותריו המוכרחים, [תיקון יסוד המים שממנו התאוה]. והשמחה התדירית בחלקו, כי כל דעבדין מן שמיא לטב, וגם לזרז עצמו בתכלית השמחה בעבודת קונו, [תיקון יסוד העפר שממנו העצבות], וכמו שכתוב (תהלים קיט-קסב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב".

מעתה יאירו עינינו להבין דברי ה"מסילות חכמה", כי ד' יסודות א"ש ר"ח מי"ם עפ"ר בגימטריא תתקנ"ה כמספר הרקיעים, כדי ללמדנו בכך שהסיבה לכל המסכים הללו הם ד' היסודות שפגם בהם אדם באכלו מעץ הדעת, ומזה נשכיל להבין כי על ידי שנזכך את ד' יסודות הללו לעבוד בהם את ה', נזכה לבטל את תתקנ"ה המסכים של הרקיעים הללו.

וזהו גם כן ביאור הענין שארבעה המלאכים: מיכאל גבריאל נוריא"ל רפאל"ל עולים בגימטריא תתקנ"ה, כי בהיותם מלאכי קודש הממונים על ד' היסודות, הרי הם מסייעים לאדם לקדש ולזכך את ד' יסודותיו, כדי שבזכות זה יתבטלו כל המסכים של הרקיעים, ועל כך מורה שהם עולים במספר הרקיעים, לרמז שיש בכוחם לבטלם במספר השוה.

לרפואה שלימה של הגאון רבי שלום חיים בן עליזה שליט"א נדבת דה. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com